
ΑΒΡΑΜΙΚΕΣ ΘΡΗΣΚΕΙΕΣ

ΑΒΡΑΜΙΚΕΣ ΘΡΗΣΚΕΙΕΣ

ΑΒΡΑΜΙΚΕΣ ΘΡΗΣΚΕΙΕΣ (ΣΥΓΧΡΟΝΟΣ ΟΡΟΣ),

dīn Ibrāhim = υιοί Αβραάμ (Ιουδαίοι, Χριστιανοί, Μουσουλμάνοι),

—> *ΘΡΗΣΚΕΙΕΣ ΒΙΒΛΙΟΥ* (ΠΑΛΑΙΟΤΕΡΟΣ ΟΡΟΣ),

Εμπνευστής ο **Louis Massignon** (1883-1962) + διαθρησκειακός διάλογος (μεταξύ Χριστιανών- Εβραίων- Μουσουλμάνων)

Δημιουργία πολλών σχετικών προσπαθειών από Louis Massignon και άλλων ερευνητών Ανατολικών Θρησκειών και Πολιτισμών (όπως, Henry Corbin, Abd al-Rahman Badawi, George Makdisi).

Πάπας Ιωάννης XXIII + Β' Βατικάνειος Σύνοδος + θέση Εκκλησίας στο σύγχρονο κόσμο - πρώτες χρήσεις σχετικών αντιλήψεων και εννοιών σχετικά με τη θέση του Αβραάμ ως προπάτορας των λαών.

(ο διάδοχος του) Παύλος VI ως συνεχιστής παρόμοιων αντιλήψεων + ΑΡΑΒΟ-ΙΣΡΑΗΛΙΝΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ και οι ΕΝΤΟΝΕΣ ΠΟΛΕΜΙΚΕΣ ΔΙΕΝΕΞΕΙΣ ΣΤΟ ΧΩΡΟ ΤΗΣ ΜΕΣΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ.

ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ - ΣΥΝΥΠΑΡΞΗ - ΔΙΑΛΛΑΓΗ - ΕΙΡΗΝΗ

ΑΒΡΑΜΙΚΕΣ ΘΡΗΣΚΕΙΕΣ

α) 28/10/ 1962:

Κείμενο. *Nostra Aetate*. Σ' αυτό υπάρχει σαφής αναφορά στο σεβασμό των άλλων θρησκειών προς τους Μουσουλμάνους.

β) 21/ 11/1964:

Κείμενο, *Lumen Gentium*. Σ' αυτό ,σ' αντίθεση με το προηγούμενο γίνεται λόγος για σχέσεις των Χριστιανών με τις μη Χριστιανικές κοινότητες. Σ' αυτό η αντιμετώπιση των Μουσουλμάνων είναι πιο συγκρατημένη. “Οι γιοι του Ισμαήλ, που αναγνωρίζουν την καταγωγή τους από τον Αβραάμ και λατρεύουν τον ίδιο Θεό μ' αυτόν του προπάτορά τους, δεν θεωρούνται ως τελείως ξένοι, μια που χρησιμοποιούν ίδιες (αποκαλύπττικές) αντιλήψεις μ' αυτές των Πατριαρχών.

1979: Χρήση του όρου “Αβραμικές Θρησκείες στο χώρο Η.Π.Α. και κυρίως στο *American Academy of Religion (AAR)*.

ΧΑΡΤΗΣ ΜΕΣΟΓΕΙΟΥ ΤΟΝ ΕΒΔΟΜΟ Μ.Χ. ΑΙΩΝΑ

ΑΒΡΑΜΙΚΕΣ ΘΡΗΣΚΕΙΕΣ

ΜΟΝΟΘΕΪΣΤΙΚΕΣ ΘΡΗΣΚΕΙΕΣ

*Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΜΟΝΟΘΕΪΣΜΟΥ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ ΤΗΣ ΥΣΤΕΡΗΣ
ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΑΣ*

ΕΝΑΣ ΘΕΟΣ - ΕΝΑΣ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΑΣ - ΜΙΑ ΛΑΤΡΕΙΑ

**- Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΤΑΞΙΝΟΜΗΣΗΣ ΣΤΗ ΣΥΓΧΡΟΝΗ
ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ ΤΗΣ ΘΡΗΣΚΕΙΑΣ**

- ΠΟΛΥΘΕΪΣΜΟΣ,
 - ΕΝΟΘΕΪΣΜΟΣ,
 - **ΜΟΝΟΘΕΪΣΜΟΣ**
 - ΕΘΝΙΚΕΣ ΘΡΗΣΚΕΙΕΣ
 - **ΘΡΗΣΚΕΙΕΣ ΒΙΒΛΙΟΥ**
-

ΑΒΡΑΜΙΚΕΣ ΘΡΗΣΚΕΙΕΣ

Μονοθεϊστικές θρησκείες + Ηθική (Η θέση του κακού στον κόσμο και η σωτήρια επέμβαση του Θεού στη ζωή των ανθρώπων).

Η σημασία του ΑΒΡΑΑΜ στη σκέψη των Ιουδαίων, Χριστιανών και Μουσουλμάνων.

Η σημασία των γραπτών κειμένων κατά τη διάρκεια της Ύστερης Αρχαιότητας

“ΟΙ ΛΑΟΙ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ” (*ahl al-kitāb*)

Βιβλίο και λειτουργική ζωή (πιστών)

Μετά τη ισλαμική κατάκτηση των χωρών της Ανατολής και της Β. Αφρικής οι Χριστιανοί και οι Ιουδαίοι χαρακτηρίζονται από κοινού ως «λαοί της Βίβλου» (*ahl al-kitāb*), δηλ. θρησκευτικές κοινότητες που βασίζονταν κυρίως σε κάποιο ιερό βιβλίο. **More precisely, one can perhaps claim that the emergence of Islam represents one result of the cultural dynamics between Christianity and Judaism. Muhammad knew elements of both Judaism and Christianity and rejected parts of these two religions as well accepting elements of both.** In a sense, the very concept of *ahl al-kitāb* represents a broadening to Christians (and to Zoroastrians) of the Christian theological attitude toward Jews since the fourth century, while the imperial legislative limitations would be echoed in the Islamic concept of the *ahl al-dhimma* (αυτοί οι λαοί που παρ'όλο που δεν είναι μουσουλμάνοι δεν καταδιώκονται επειδή είναι “ΛΑΟΙ ΤΗΣ ΒΙΒΛΟΥ”). Even the Byzantine Empire's definition of itself developed religiously and politically in relation to the emerging competitor to Christianity, Islam. Yet, the immediate counterpoint to Byzantine identity, at least from a religious viewpoint, remained the Jews, both in their present gloomy obstinacy and in the past glory of **their sacral kingship**

ΑΒΡΑΜΙΚΕΣ ΘΡΗΣΚΕΙΕΣ

Ο ΚΟΣΜΟΣ ΤΗΣ ΥΣΤΕΡΗΣ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΑΣ

(τέλος 2ου μ.Χ. - 7ος μ.Χ. αιώνας)

Μονοθεϊσμός +(θρησκευτική) αδιαλλαξία - αποκλειστικότητα + ΒΙΑ

- Ιουδαϊκή αντίληψη περί **ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ** (δηλ. Οι Ιουδαίοι ο ΜΟΝΟΣ Εκλεκτός Λαός του Θεού)

- Χριστιανική αντίληψη ως η ΜΟΝΗ ΑΛΗΘΕΙΑ ΘΡΗΣΚΕΙΑ (—> Διατάγματα Αυτοκρατόρων)

***Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΜΟΝΟΘΕΪΣΜΟΥ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ ΤΗΣ ΥΣΤΕΡΗΣ
ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΑΣ***

ΕΝΑΣ ΘΕΟΣ - ΕΝΑΣ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΑΣ - ΜΙΑ ΛΑΤΡΕΙΑ

Η ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΠΙΣΤΩΝ

ΑΒΡΑΜΙΚΕΣ ΘΡΗΣΚΕΙΕΣ

ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΠΙΣΤΩΝ + Π Ρ Ο Φ Η Τ Ε Ι Α

Η θέση της προφητείας - μαντείας στον αρχαίο κόσμο

- Μάντης,

- Προφήτης,

- (Ψευδο-Προφήτης) (βλ. Άλεξάνδρος Άβωνοτειχίτου

γόης + έπινοΐαι + τολμήματα + μαγγανείαι

ΠΛΑΤΩΝ + Ορφικοί (Ορφεοτελεσταί), ως πλάνητες

και απατεώνες

ΑΒΡΑΜΙΚΕΣ ΘΡΗΣΚΕΙΕΣ

ΠΡΟΦΗΤΕΙΑ+ ΙΣΡΑΗΛ

1. ΔΕΥΤΕΡΟΝΟΜΙΟ, 13,2-6:

Ἐὰν δὲ ἀναστῆ ἐν σοὶ προφήτης ἢ ἐνυπνιαζόμενος ἐνύπνιον καὶ δῶ σοι σημεῖον ἢ τέρας καὶ ἔλθῃ τὸ σημεῖον ἢ τὸ τέρας, ὃ ἐλάλησεν πρὸς σὲ λέγων Πορευθῶμεν καὶ λατρεύσωμεν θεοῖς ἑτέροις, οὓς οὐκ οἶδατε, οὐκ ἀκούσεσθε τῶν λόγων τοῦ προφήτου ἐκείνου ἢ τοῦ ἐνυπνιαζομένου τὸ ἐνύπνιον ἐκεῖνο, ὅτι πειράζει κύριος ὁ θεὸς ὑμᾶς εἰδέναι εἰ ἀγαπᾶτε κύριον τὸν θεὸν ὑμῶν ἐξ ὅλης τῆς καρδίας ὑμῶν καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς ὑμῶν. ὀπίσω κυρίου τοῦ θεοῦ ὑμῶν πορεύεσθε καὶ αὐτὸν φοβηθήσεσθε καὶ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ φυλάξεσθε καὶ τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀκούσεσθε καὶ αὐτῷ προστεθήσεσθε. καὶ ὁ προφήτης ἐκεῖνος ἢ ὁ τὸ ἐνύπνιον ἐνυπνιαζόμενος ἐκεῖνος ἀποθανεῖται· ἐλάλησεν γὰρ πλανῆσαί σε ἀπὸ κυρίου τοῦ θεοῦ σου τοῦ ἐξαγαγόντος σε ἐκ γῆς Αἰγύπτου τοῦ λυτρωσαμένου σε ἐκ τῆς δουλείας ἐξῶσαί σε ἐκ τῆς ὁδοῦ, ἧς ἐνετείλατό σοι κύριος ὁ θεός σου πορεύεσθαι ἐν αὐτῇ· καὶ ἀφανιεῖς τὸν πονηρὸν ἐξ ὑμῶν αὐτῶν.

2. ΔΕΥΤΕΡΟΝΟΜΙΟ, 18,20-22:

πλὴν ὁ προφήτης, ὃς ἂν ἀσεβήσῃ λαλήσαι ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου ῥῆμα, ὃ οὐ προσέταξα λαλήσαι, καὶ ὃς ἂν λαλήσῃ ἐπὶ ὀνόματι θεῶν ἑτέρων ἀποθανεῖται ὁ προφήτης ἐκεῖνος. ἐὰν δὲ εἴπῃς ἐν τῇ καρδίᾳ σου Πῶς γνωσόμεθα τὸ ῥῆμα, ὃ οὐκ ἐλάλησεν κύριος; ὅσα ἐὰν λαλήσῃ ὁ προφήτης ἐπὶ τῷ ὀνόματι κυρίου, καὶ μὴ γένηται τὸ ῥῆμα καὶ μὴ συμβῆ, τοῦτο τὸ ῥῆμα, ὃ οὐκ ἐλάλησεν κύριος· ἐν ἀσεβείᾳ ἐλάλησεν ὁ προφήτης ἐκεῖνος, οὐκ ἀφέξεσθε αὐτοῦ.

ΑΒΡΑΜΙΚΕΣ ΘΡΗΣΚΕΙΕΣ

7ος μ.Χ. αιώνας

Εμφάνιση Ισλάμ (στην πολιτική σκηνή της Εγγύς Ανατολής)

Η ΠΡΟΦΗΤΕΙΑ ως στοιχείο διάκρισης και αποκλειστικότητας (πολιτικής - πολιτιστικής και γλωσσικής) των θρησκειών

(Ιουδαϊσμού- Χριστιανισμού- Ισλάμ).

ΑΛΗΘΗΣ και ΨΕΥΔΗΣ ΠΡΟΦΗΤΕΙΑ βασική αντίληψη στις σχέσεις Ιουδαίων - Χριστιανών (αρχικά) και Μουσουλμάνων
Ισλάμ ο Μωάμεθ δεν είναι απλώς ο Προφήτης Θεού, αλλά η σφραγίδα των Προφητών (*khātam al-nabiyyîn*)

ΑΒΡΑΜΙΚΕΣ ΘΡΗΣΚΕΙΕΣ

ΥΣΤΕΡΗ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΑ + ΜΕΣΣΙΑΝΙΣΜΟΣ

Μεσσιανισμός και Γεωπολιτική
Τοπικές vs. Ουτοπικές κοινωνίες

Ιουδαίοι + ερχομός ΜΕΣΣΙΑ,

Χριστιανοί + ΜΑΡΑΝ ΑΘΑΝ

ΑΠΟΚΑΛΥΠΤΙΚΗ + ΕΛΛΗΝΟΡΩΜΑΪΚΟΣ ΚΟΣΜΟΣ

Ο ερχομός ενός ψευδούς προφήτη ως προμήνυμα της έναρξης της Βασιλείας Θεού και εκπλήρωσης των εσχατολογικών (μεσσιανικών) αντιλήψεων.

ΑΒΡΑΜΙΚΕΣ ΘΡΗΣΚΕΙΕΣ

Το κήρυγμα του Μωάμεθ και η κατοπινή άνοδος μιας νέας μονοθεϊστικής κοινότητας στον αραβικό κόσμο – της θρησκείας του Ισλάμ - αποτέλεσε το τελευταίο και πιο κρίσιμο, επεισόδιο στη θρησκευτική ιστορία της ύστερης αρχαιότητας. Αυτό το ιστορικό γεγονός γίνεται κατανοητό, αν λάβουμε υπόψη μας την άποψη ενός Άραβα αποσταλμένου στην αυλή του σάχη της Περσίας:

«Κάποτε οι Άραβες ήταν ένας κακόμοιρος λαός, που μπορούσατε να πατάτε ατιμωρητί. Είχαμε καταντήσει να τρώμε σκύλους

και σαύρες. Αλλά, για τη δόξα μας, ο Θεός έφερε ένα προφήτη ανάμεσά μας...»

α) **ΑΡΑΒΙΚΟΣ ΚΟΣΜΟΣ ΠΡΙΝ ΙΣΛΑΜ:** Αραβικό φυλετικό ιδεώδες = Εξωστρεφές = κάθε άνθρωπος είναι προσηλωμένος στις υποχρεώσεις του προς τη φυλή του.

β) **ΑΡΑΒΙΚΟΣ ΚΟΣΜΟΣ ΜΕΤΑ ΤΟ ΙΣΛΑΜ:** Σε άκρα αντίθεση με αυτό το κοινοτικό ιδεώδες, ο μουσουλμάνος ήταν **άτομο**. Όλοι οι δεσμοί της ανθρώπινης κοινωνίας, πίστευε ο Μωάμεθ, θα χανόταν σαν σκόνη κατά την **Τελική Κρίση**. Τότε οι άνθρωποι θα βρεθούν σε μια φοβερή μοναξιά, μακριά από τους συντρόφους της φυλής τους, χωρίς προστάτες και χωρίς συγγενείς. Σε αυτήν τη ζωή ο μουσουλμάνος όφειλε να αυτοκυριαρχείται, όχι συντηρώντας ένα εύθραυστο «πρόσωπο» απέναντι στα υπόλοιπα μέλη της φυλής, αλλά οδηγούμενος από έναν ενδόμυχο, εσωτερικό «φόβο», που θα ρίζωνε στην καρδιά του σε τη **σκέψη της Κρίσεως του Αλλάχ**.

ΑΒΡΑΜΙΚΕΣ ΘΡΗΣΚΕΙΕΣ

Ο Μωάμεθ επέβαλε αυτό το ιδεώδες σε όλους τους Άραβες οπαδούς του. Με τον τρόπο αυτό εισήγαγε τους Άραβες στον πολιτισμό, όπως αυτός είχε διαμορφωθεί στην Εγγύς Ανατολή. Του 7^{ου} αιώνα. Στην εποχή του κυριαρχούσε διαρκής ανταγωνισμός και σύγκρουση αξιών ανάμεσα στα μέλη των διαφόρων φυλών. **Κατέστησε τους οπαδούς του «άτομα», πλάσματα μόνα αντίκρυ στον Αλλάχ: έτσι τους ένωσε σε έναν καινούργιο «λαό» - την Ούμμα. Μέσα στους κόλπους της Ούμμα οι άγριες εντάσεις της φυλετικής ζωής τερματίστηκαν.**

Στηριζόμενος σε έναν πυρήνα αφοσιωμένων οπαδών ο Μωάμεθ ανήλθε στην εξουσία ως ειρηνοποιός. Για τους Άραβες ο Μωάμεθ είχε φέρει την ειρήνη, αλλά για την υπόλοιπη Εγγύς Ανατολή, το σπαθί. Το Ισλάμ είχε αναστείλει τις παλιές διαμάχες ανάμεσα στις φυλές των Βεδουίνων, που ήταν τώρα κατ' όνομα Μουσουλμανικές. Έναν χρόνο αργότερα αφότου οι τελευταίοι απειθάρχητοι Βεδουίνοι υποχρεώθηκαν να συμμετάσχουν στην ισλαμική ομοσπονδία, οι μουσουλμάνοι στρατηγοί κήρυξαν Ιερό Πόλεμο εναντίο τη βυζαντινής Συρίας. Η κατάκτηση της βυζαντινής και της περσικής αυτοκρατορίας ήταν το τίμημα που έπρεπε να καταβάλλουν άλλοι για την επιτυχία της *Pax Arabica* μεταξύ των Αράβων.

ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΉ ΔΥΝΑΜΙΚΗ ΑΝΑΜΕΣΑ ΣΤΟΥΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΥΣ ΚΑΙ ΙΟΥΔΑΙΟΥΣ

- Σημεία επικοινωνίας ανάμεσα σε Ιουδαίους και Χριστιανούς :

1) η έννοια της Θεοκρατίας,

2) η σχέση ανάμεσα σε θρησκεία και πολιτική (*Η πολιτεία του Θεού*).

ΤΟ ΠΛΕΟΝ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΌ ΣΤΟΙΧΕΙΟ ΑΥΤΩΝ ΤΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ (ΟΠΩΣ ΑΛΛΩΣΤΕ ΚΑΙ ΌΛΩΝ ΤΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ ΤΗΣ ΠΡΟ-ΜΟΝΤΕΡΝΑΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥ) ΕΊΝΑΙ Η ΣΥΝΥΠΑΡΞΗ ΘΡΗΣΚΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ (*religio civilis*).

Ομοιότητες και μη σαφή σημεία διάκρισης Χριστιανών-Ιουδαίων από εξωτερικούς παράγοντες (π.χ. Εθνικούς).

Για αυτό ακριβώς το λόγο:

- Ιουδαίοι (σύμφωνα με χριστιανούς συγγραφείς) “οι θεματοφύλακές της πίστης.”

- Χριστιανισμός ως αίρεση του Ιουδαϊσμού.

Σημεία επικοινωνίας και συνύπαρξης ανάμεσα σε στοιχεία της καθημερινής θρησκευτικότητας ανθρώπων αυτής της εποχής: γλώσσα - λαϊκά έθιμα - μαγεία.

Αρχικά Χριστιανισμός ως αίρεση του Ιουδαϊσμού

ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΉ ΔΥΝΑΜΙΚΗ ΑΝΑΜΕΣΑ ΣΤΟΥΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΥΣ ΚΑΙ ΙΟΥΔΑΙΟΥΣ

Μετά από τον εκχριστιανισμό του ρωμαϊκού κράτους (από Κωνσταντίνο):

-διατάγματα κατά Ιουδαίων.

Από 4ο μ.Χ. αιώνα σαφή στοιχεία (όρια) διάκρισης ανάμεσα σε Χριστιανούς - Ιουδαίους:

Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ: ως σημείο διάκρισης.

Κατανόηση και επικοινωνία (κατά τη διάρκεια Ύστερης Αρχαιότητας) ανάμεσα στους ανθρώπους των δύο θρησκευτικών κοινοτήτων (Ιουδαίων -Χριστιανών).

Διάκριση - όρια επικοινωνίας, σύμφωνα με τα δεδομένα αντιλήψεων θρησκευτικών δύο θρησκευτικών κοινοτήτων.

1) Κοινότητα με κέντρο τη Συναγωγή (“οίκος ερμηνείας Γραφών”) με κεντρική θέση τη *Torah*.(μετά τη καταστροφή της Ιερουσαλήμ, δεν υπάρχουν ιερείς).Η Συναγωγή ως θρησκευτικο-κοινωνικό κέντρο κοινότητας.

2) Χριστιανισμός ως θρησκεία του κράτους με πολιτικά και εσχατολογικά χαρακτηριστικά.

Χριστιανισμός:

α) Εκκλησιά,

β) μονές

ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΉ ΔΥΝΑΜΙΚΗ ΑΝΑΜΕΣΑ ΣΤΟΥΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΥΣ ΚΑΙ ΙΟΥΔΑΙΟΥΣ

Αρχικά: Εβραϊκά - Αραμαϊκά.

Από 4ο μ.Χ. αιώνα: ελληνικά- λατινικά- κοπτικά - αρμενικά- περσικά.

Το γεγονός αυτό φανερώνει την ανάπτυξη μιας δυναμικής (και επικοινωνίας) ανάμεσα σε Χριστιανούς και Ιουδαίους.

Ιουδαίοι - Χριστιανοί + Παλαιστίνη / Ιερουσαλήμ, ως “Ιερή γη”. Αρμονική συνύπαρξη Ιουδαίων-Χριστιανών στη “χώρα”. Αντιθέσεις κυρίως στην Ιερουσαλήμ.

Η Βίβλος (π.χ. η θυσία Αβραάμ) βασικό σημείο επικοινωνίας ανάμεσα σε Χριστιανούς και Ιουδαίους (αν και χρησιμοποιούν κείμενα διαφορετικής γραφής και ανάγνωσης).

“Κοινός βίος”, όχι μόνο σε κοινωνική-πολιτιστική αλλά και θρησκευτική ζωή.

ΕΣΧΑΤΟΛΟΓΙΑ ως κοινό στοιχείο ανάμεσα σε Ιουδαίους και Χριστιανούς.

(Γνωστικοί -Μανιχαίοι + αντι-κοσμικό στοιχείο. Διαρχία ανάμεσα σε καλό -κακό)

-**ΑΠΟΚΑΛΥΠΤΙΚΗ**, κατά τη διάρκεια των Ελληνορωμαϊκών χρόνων.

-Μυστικισμός, κατά τη διάρκεια των Ελληνορωμαϊκών χρόνων.

unio mystica, visio mystica (Πλάτων-Πλωτίνος) και η θέση της στη σκέψη των ανθρώπων της Ύστερης Αρχαιότητας.

Από **ΤΟΠΙΚΗ** σε **ΟΥΤΟΠΙΚΕΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΕΣ**.

Μυστικές παραδόσεις -γραμματεία στις δύο κοινότητες.

ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΉ ΔΥΝΑΜΙΚΗ ΑΝΑΜΕΣΑ ΣΤΟΥΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΥΣ ΚΑΙ ΙΟΥΔΑΙΟΥΣ

Μετά τη ισλαμική κατάκτηση των χωρών της Ανατολής και της Β. Αφρικής οι Χριστιανοί και οι Ιουδαίοι χαρακτηρίζονται από κοινού ως «λαοί της Βίβλου» (*ahl al-kitāb*), δηλ. θρησκευτικές κοινότητες που βασίζονταν κυρίως σε κάποιο ιερό βιβλίο.

Ισλάμ + δυναμική ανάμεσα σε Ιουδαίους -Χριστιανούς.

Μωάμεθ ως γνώστης αυτής της δυναμικής με αποτέλεσμα να προκύψει, σύμφωνα με τη σκέψη του μια διαμόρφωση πολλών απ' αυτές τις κοινές ιουδαιο-χριστιανικών αντιλήψεων. Έτσι λοιπόν, κυριαρχεί προκύπτει η αντίληψη για *ahl al-dhimma* (δηλ. αυτοί οι λαοί, οι οποίοι παρ'όλο που δεν είναι μουσουλμάνοι, δεν καταδιώκονται επειδή είναι “ΛΑΟΙ ΒΙΒΛ[Ι]ΟΥ”).

Αυτή η αντίληψη στηρίζεται σε μια **ΚΟΙΝΗ (ΙΕΡΗ) ΚΑΤΑΓΩΓΗ (sacral kingship)**.

Η ΚΥΡΙΑΡΧΙΑ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΤΗΣ ΎΣΤΕΡΗΣ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΑΣ

ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΙ - ΙΟΥΔΑΙΟΙ:

Κοινές αντιλήψεις για τον, Ένα Θεό ως Δημιουργό και Κυρίαρχο κοσμικού στερεώματος.

Νόμος+ κυριαρχία Θεού.

Σχέσεις Θρησκευτικής αυθεντίας και πολιτικής δύναμης (πρβλ. τρόπος πολιτικο-θρησκευτικού τρόπου σκέψης Ύστερης Αρχαιότητας).

civitas terrena vs. civitas Dei .

Ο αυτοκράτορας (αρχικά ο εθνικός και μετά ο χριστιανός) απόλυτος εκπρόσωπος Θεού πάνω στη γη.

Αυτή η αρχή συνεχίζει να κυριαρχεί και στο Ισλαμ. Σύμφωνα με την παραδοσιακή άποψη ο Χαλίφης (*khalīfa*) είναι [στην πρώιμη ισλαμική περίοδο] ο ύψιστος εκπρόσωπος και αρχηγός της κοινότητας (*umma*), ο οποίος εκπροσωπεί τον Προφήτη Μωάμεθ. Έτσι λοιπόν, η εξουσία του, κατά την περίοδο αυτή, προέρχεται απευθείας από τον Προφήτη.

Από την αρχή, κοινότητα (*umma*), ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗ + ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΞΟΥΣΙΑ. Έτσι, πνευματική = θρησκευτική εξουσία.

Το στοιχείο αυτό ΒΑΣΙΚΟ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΟ, λεγομένων Αβραμικών θρησκειών.

7ος μ.Χ. κυριαρχία εσχατολογικών αντιλήψεων σε Ιουδαίους και Χριστιανούς. Αυτή η αντίληψη αποκτά κυρίαρχη θέση και στο Ισλάμ. Ο Μωάμεθ αποτελεί την εκπλήρωση των εσχατολογικών προσδοκιών της (*umma*)

Διάκριση ανάμεσα:

α) **προ-Κωνσταντινείο περίοδο:** Ερχομός και κυριαρχία Βασιλείας Θεού / *ΜΑΡΑΝ ΑΘΑΝ*.

β) **μετά-Κωνσταντινείο περίοδο:** ΘΕΟΚΡΑΤΙΑ + ΕΣΧΑΤΟΛΟΓΙΑ.

ΑΠΑΡΧΕΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΙΟΥΔΑΙΩΝ-ΧΡΙΣΤΙΑΝΩΝ ΚΑΙ ΜΟΥΣΟΥΛΜΑΝΩΝ

7ος μ.Χ. αιώνας + συνάντηση Μουσουλμάνων, Βυζαντινών, Περσών (Σασσανίδες).

Επικοινωνία Αράβων + χριστιανούς ιεραποστόλους. Σημασία εμπορίου ως σημαντικό στοιχείο επικοινωνίας λαών και μεταφοράς αγαθών και ιδεών.

“Προφητικό κίνημα” που αναπτύσσεται ανάμεσα σε φυλές της αραβικής χερσονήσου κατά τη διάρκεια του πρώιμου 7ου μ.Χ. αιώνα, εξαιτίας των διαρκών πολεμικών ανταγωνισμών ανάμεσα σε Βυζαντινούς και Πέρσες. Εμμεσα τους επηρεάζουν και

αυτούς. Σύμφωνα με σύγχρονη έρευνα το κήρυγμα του Μωάμεθ (στον πρώιμο Ισλαμ))μπορεί να εκπροσωπεί μια έφεση των γηγενών για (Αβραμικό) Μονοθεϊσμό που επηρεάζεται άμεσα από τις τρέχουσες Ιουδαιο-Χριστιανικές αντιλήψεις. Φυσικά, αυτή η αντίληψη κυριαρχεί σε περιορισμένο αριθμό. Αυτή η αντίληψη θα μπορούσε να δικαιολογήσει τη θέση για το *millat Ibrāhīm*. Φυσικά, οι σχετικές Ιουδαιο-Χριστιανικές μαρτυρίες δεν μας παρέχουν και πολλές πληροφορίες.

Αβράαμ ως προπάτορας Ιουδαίων-Χριστιανών- Μουσουλμάνων + ΓΝΗΣΙΑ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗ ΠΡΑΚΤΙΚΗ.

η σημασία της **ΠΡΟΦΗΤΕΙΑΣ** ως ένα ακόμη σημείο επικοινωνίας.

ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΑ ΚΑΙ ΕΣΧΑΤΟΛΟΓΙΑ

- Ιερουσαλήμ ως *AXIS MUNDI*. (ομφαλός της γης).

Ιερή γη + Εσχατολογικές προσδικίες Ιουδαίων -Χριστιανών -Μουσολμάνων.

Η σημασία του Ναού (Ιουδαίοι [Νάος Σολομώντα]- Χριστιανοί [Νάος Αναστάεως]/
Απελευθέρωση Ναού + Εκπλήρωση Εσχατολογικών αντιλήψεων [βλ. Σταυτοφορίες]

- Μουσουλμάνοι [Νάος του Ομάρ (*Haram al-Sharīf*/ Θόλος του Βράχου) κτίζεται
από Ομαγιάδες, και θεωρείται ως το σημείο πραγματοποίησης (έναρξης) Ημέρας
Κρίσης]).

Η σημασία της ουράνιας Ιερουσαλήμ + **ΣΥΛΛΟΓΙΚΗ ΜΝΗΜΗ +
ΕΣΧΑΤΟΛΟΓΙΑ.**

7ος μ.Χ. αιώνας ως περίοδος πολιτικο-θρησκευτικών ανακατατάξεων στο χώρο της
Μ. Ανατολής (άλωση Ιερουσαλήμ από Πέρσες και απαγωγή του Τιμίου Σταυρού).

Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ “ΑΛΛΟΥ”

“Εμείς” vs. “Άλλοι”

ΠΟΛΙΣΜΕΝΟΣ vs. ΒΑΡΒΑΡΟΣ

ΑΙΡΕΣΗ (στον αρχαίο κόσμο)

ΑΙΡΕΣΗ + ΜΟΝΟΘΕΪΣΜΟΣ.

Ιωάννης Δαμασκηνός + Χριστιανοί (απολογητικοί) συγγραφείς =

Μουσουλμάνοι = αιρετικοί.

Η έννοια του “βαρβάρου” για τους Βυζαντινούς:

1. ως πιστοί Χριστιανοί είναι αντίπαλοι των Ιουδαίων,
 2. ως οπαδοί (του γνήσιου) Ισραήλ είναι αντίπαλοι των Ελλήνων (= εθνικών),
 3. ως διάδοχοι (και κάτοχοι) της ελληνικής παιδείας είναι αντίπαλοι μ’ αυτούς που κατέχουν τη “βαρβαρική παιδεία”,
 4. Ως διάδοχοι των Ρωμαίων είναι αντίπαλοι με τους “βαρβάρους” (αυτούς που βρίσκονται πέραν των ορίων της οικουμένης τους).
-

ΑΘΗΝΑ- ΙΕΡΟΥΣΑΛΗΜ- ΜΕΚΚΑ: *PRAEPARATIO CORANICA*

ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ:

α) πατερική γραμματεία,

β) θεολογία των πατέρων = ηθική και ανθρωπολογία.

Το λεγόμενο “αβραμικό κίνημα”, το οποίο δηλώνει τις αλληλοεπιδράσεις Ιουδαίων-Χριστιανών και Μουσουλμάνων, έχει ως χρονικό σημείο εκκίνησης την περίοδο της Ύστερης Αρχαιότητας και εκτείνεται μέχρι την περίοδο του Μεσαίωνα από την αρχική κοιτίδα του μέχρι την Ισπανία (Κόρδοβα).

Η πορεία (μετάβαση) από την Ιερουσαλήμ στη Μέκκα είναι από τα κυρίαρχα θρησκευτικο-πολιτικά χαρακτηριστικά της Ύστερης Αρχαιότητας. Φυσικά, αυτή η σχέση Ιερουσαλήμ-Μέκκα μπορεί να επεκταθεί (πνευματικά) και σε αρχαιότερες εποχές, και έτσι μπορούμε να έχουμε τον άξονα Αθήνα - Ιερουσαλήμ -Μέκκα.

Ανατολική Μεσόγειος + νίκη του Μονοθεϊσμού (Ιησούς -Μωάμεθ).

Θέση εκκλησιαστικών συγγραφέων εποχής για αντιπαράθεση -επικοινωνία θρησκειών αυτής της περιοχής.

Εκκλησία vs. Συναγωγή.

ΠΡΟΦΗΤΙΚΟΣ ΜΟΝΟΘΕΪΣΜΟΣ. Έτσι δημιουργείται μια θρησκευτική κοινή. που αποτελεί τον κατεξοχή διάυλο επικοινωνίας μεταξύ των τριών αυτών μονοθεϊστικών θρησκειών.
